

USTAWA

z dnia 20 czerwca 1985 r.

Prawo o ustroju sądów powszechnych.

DZIAŁ I

Sądy.

Rozdział 1

Przepisy ogólne.

Art. 1. § 1. Sądy powszechne sprawują wymiar sprawiedliwości w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, stojąc na straży praworządności ludowej.

§ 2. Sądami powszechnymi są sądy wojewódzkie i sądy rejonowe.

Art. 2. § 1. Sądy powszechne rozstrzygają sprawy z zakresu prawa karnego, cywilnego, rodzinnego i opiekuńczego oraz prawa pracy i ubezpieczeń społecznych, z wyjątkiem spraw przekazanych ustawami innym sądom.

§ 2. Sądy powszechne rozstrzygają także sprawy nie wymienione w § 1, jeżeli zostały przekazane do ich właściwości odrębnymi ustawami.

Art. 3. Zadaniem sądów powszechnych jest ochrona porządku prawnego, a w szczególności:

- 1) politycznego i społeczno-gospodarczego ustroju Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej,
- 2) własności społecznej,
- 3) praw i prawem chronionych interesów instytucji i przedsiębiorstw państwowych, spółdzielni oraz organizacji społecznych ludu pracującego,
- 4) osobistych, rodzinnych i majątkowych praw oraz prawem chronionych interesów obywateli.

Art. 4. § 1. Realizując wymiar sprawiedliwości, sądy powszechne powinny oddziaływać wychowawczo w zakresie przestrzegania zasad praworządności, sprawiedliwości społecznej, dyscypliny pracy, troski o mienie społeczne oraz zapobiegania naruszeniom prawa, zgodnie z zasadami i celami ustroju Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

§ 2. W razie stwierdzenia w związku z rozpoznawaniem sprawą istotnego naruszenia przepisów prawa albo poważnych nieprawidłowości w działalności przedsiębiorstwa państwowego albo innej państwowej lub społecznej jednostki organizacyjnej, sąd powszechny zawiadamia o stwierdzonym uchybieniu organ założycielski przedsiębiorstwa lub nadrzędną jednostkę organizacyjną, a w miarę potrzeby również prokuratora lub właściwy organ kontroli.

Art. 5. § 1. Sprawy należące do sądów powszechnych rozpoznają sądy rejonowe, z wyjątkiem spraw przekazanych ustawami do właściwości sądów wojewódzkich.

§ 2. Sądy wojewódzkie rozpoznają ponadto środki odwoławcze od orzeczeń sądów rejonowych; środki odwoławcze od orzeczeń sądów wojewódzkich, wydanych w pierwszej instancji, rozpoznaje Sąd Najwyższy.

Art. 6. § 1. W skład sądu powszechnego wchodzi prezes, wiceprezes lub wiceprezesi oraz sędziowie.

§ 2. Sędziów powołuje i odwołuje Rada Państwa na wniosek Ministra Sprawiedliwości.

Art. 7. § 1. Sądy powszechne realizują swoje zadania przy czynnym udziale obywateli, na zasadach określonych w ustawach.

§ 2. Rozpoznawanie spraw w sądach powszechnych odbywa się z udziałem ławników ludowych, z wyjątkiem wypadków określonych w ustawach.

§ 3. Przy rozstrzyganiu spraw ławnicy mają równą prawa z sędziami.

Art. 8. Sądy powszechne wydają wyroki w imieniu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

Art. 9. § 1. Sądy powszechne rozpoznają i rozstrzygają sprawy kolegialnie, w postępowaniu jawnym, chyba że ustawy stanowią inaczej.

§ 2. Postępowanie przed sądami powszechnymi toczy się na zasadzie równości stron, z zapewnieniem stronom prawa do obrony, a także odwołania się do sądu wyższej instancji, chyba że ustawy stanowią inaczej.

Art. 10. Osoba nie władająca językiem polskim ma prawo do występowania przed sądem w języku ojczystym i bezpłatnego korzystania z pomocy tłumacza.

Art. 11. Nadzór nad działalnością sądów powszechnych w zakresie orzekania sprawuje Sąd Najwyższy, w trybie określonym ustawami.

Art. 12. § 1. Zwierzchni nadzór administracyjny nad sądami powszechnymi, w granicach określonych w ustawie, sprawuje Minister Sprawiedliwości.

§ 2. Minister Sprawiedliwości przedstawia Radzie Państwa okresową informację o działalności sądów powszechnych.

§ 3. Prezes sądu wojewódzkiego przedstawia okresową informację o działalności sądu wojewódzkiego wojewódzkiej radzie narodowej, a prezes sądu rejonowego — radom narodowym stopnia podstawowego, na ich żądanie.

Art. 13. § 1. Sędziowie współuczestniczą w czynnościach z zakresu administracji sądowej poprzez organy kolegialne sądu wojewódzkiego.

§ 2. Organami kolegialnymi sądu wojewódzkiego są: zgromadzenie ogólne sędziów oraz kolegium sądu wojewódzkiego.

Art. 14. Sędziowie i inni pracownicy sądu mogą tworzyć radę pracowniczą na zasadach określonych w niniejszej ustawie w celu ochrony i reprezentowania swoich interesów zawodowych i socjalnych.

Art. 15. Ilekroć w dalszych przepisach jest mowa o sądach, rozumie się przez to sądy powszechne.

Rozdział 2

Organizacja sądów.

Art. 16. § 1. Sąd rejonowy tworzy się dla jednej lub większej liczby jednostek podziału terytorialnego stopnia podstawowego, w granicach tego samego województwa.

§ 2. Sąd wojewódzki tworzy się dla jednego lub więcej województw.

Art. 17. § 1. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Administracji i Gospodarki Przestrzennej, w drodze rozporządzenia, tworzy i znosi sądy wojewódzkie i rejonowe oraz ustala ich siedziby i obszary właściwości.

§ 2. Minister Sprawiedliwości, w drodze rozporządzenia, może tworzyć poza siedzibą sądu, a także znosić:

- 1) ośrodki zamiejscowe sądów wojewódzkich, składające się z jednego lub więcej wydziałów,
- 2) wydziały zamiejscowe sądów rejonowych.

§ 3. Pracownicy zniesionego ośrodka lub wydziału zamiejscowego przechodzą do odpowiedniego sądu.

Art. 18. § 1. Minister Sprawiedliwości, w drodze rozporządzenia, tworzy w sądach wojewódzkich odrębne jednostki organizacyjne do spraw z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych (sądy pracy i ubezpieczeń społecznych), a w sądach rejonowych — odrębne jednostki organizacyjne do spraw z zakresu prawa pracy (sądy pracy).

§ 2. Minister Sprawiedliwości, w drodze rozporządzenia, może utworzyć w niektórych sądach wojewódzkich odrębne jednostki organizacyjne, właściwe wyłącznie do spraw z zakresu prawa pracy (sądy pracy) lub wyłącznie do spraw z zakresu ubezpieczeń społecznych (sądy ubezpieczeń społecznych).

§ 3. Minister Sprawiedliwości, w drodze rozporządzenia, może przekazać jednemu sądowi wojewódzkiemu rozpoznawanie spraw z zakresu prawa pracy lub ubezpieczeń społecznych z właściwości innego sądu wojewódzkiego, a jednemu sądowi rejonowemu — rozpoznawanie spraw z zakresu prawa pracy z właściwości więcej niż jednego spośród sądów rejonowych działających na obszarze tego samego województwa.

§ 4. Do orzekania w jednostkach organizacyjnych, o których mowa w § 1 i 2, wyznacza się sędziów i ławników szczególnie obeznanymi z problematyką spraw pracowniczych, celami ubezpieczenia i potrzebami osób ubezpieczonych.

§ 5. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Pracy, Płac i Spraw Socjalnych, w drodze rozporządzenia, określa zasady i tryb wyznaczania sędziów i ławników, o których mowa w § 4.

Art. 19. § 1. Minister Sprawiedliwości, w drodze rozporządzenia, tworzy w sądach rejonowych wydziały rodzinne i nieletnich (sądy rodzinne) w szczególności do spraw z zakresu:

- 1) prawa rodzinnego i opiekuńczego,
- 2) postępowania w sprawach nieletnich,
- 3) postępowania w stosunku do osób uzależnionych od alkoholu.

§ 2. Minister Sprawiedliwości, w drodze rozporządzenia, może przekazać jednemu sądowi rejonowemu rozpoznawanie spraw należących do kompetencji wydziału rodzinnego i nieletnich w zakresie właściwości więcej niż jednego spośród sądów rejonowych działających na obszarze tego samego województwa.

Art. 20. § 1. Sąd wojewódzki dzieli się, a sąd rejonowy może być podzielony na wydziały. W zależności od potrzeb tworzy się wydziały karny i cywilny, a także inne wydziały, z uwzględnieniem rodzaju i liczby spraw wpływających do sądu.

§ 2. Wydziały tworzy i znosi Minister Sprawiedliwości.

§ 3. Wydziałem kieruje przewodniczący, którym jest prezes, wiceprezes lub sędzia.

Art. 21. § 1. Sąd może pełnić czynności poza swoją siedzibą, a w razie konieczności — i poza obszarem swojej właściwości, jeżeli wymaga tego dobro wymiaru sprawiedliwości lub jeżeli przez to nastąpi znaczne zaoszczędzenie kosztów.

§ 2. Minister Sprawiedliwości może zarządzić odbywanie stałych posiedzeń sądów (roków sądowych) poza siedzibą sądu.

Art. 22. § 1. W wypadkach przewidzianych w ustawach sądy są obowiązane spełniać poszczególne czynności sądowe na żądanie innych sądów oraz innych organów.

§ 2. Sądy są obowiązane udzielać pomocy sądowej również na żądanie sądów zagranicznych, jeżeli wzajemność jest zapewniona; żądanie pomocy sądowej, skierowane przez Ministra Sprawiedliwości, jest wiążące dla sądu wezwanego.

§ 3. O spełnienie czynności należy zwrócić się do sądu, w którego okręgu czynność ma być wykonana.

Art. 23. § 1. Sędziego w jego czynnościach może zastąpić sędzia tego samego sądu, sądu równorzędnego lub wyższego albo niższego.

§ 2. W składzie sądzącym może brać udział tylko jeden sędzia innego sądu. Sędzia sądu niższego nie może być przewodniczącym składu sądzącego. Minister Sprawiedliwości może jednak przyznać sędziemu sądu rejonowego, delegowanemu do sądu wojewódzkiego, prawo przewodniczenia w sprawach rozpoznawanych przez ten sąd w pierwszej instancji w składzie jednego sędziego i dwóch ławników.

Art. 24. § 1. Prezes sądu może wyznaczyć sędziego dodatkowego do rozprawy, jeżeli istnieje przypuszczenie, że będzie ona trwać czas dłuższy.

§ 2. Sędzia dodatkowy bierze udział w naradzie i głosowaniu, jeżeli jeden z sędziów nie może uczestniczyć w składzie sądzącym.

Art. 25. Spełnienie czynności przez innego sędziego niż ten, który był do niej powołany według podziału czynności, nie wpływa na jej ważność.

Art. 26. § 1. Prezes sądu wojewódzkiego zwołuje co najmniej raz w roku konferencję sędziów rozpoznających sprawy karne, cywilne i rodzinne w celu omówienia wniosków wypływających z analizy stanu przestrzegania prawa w świetle rozpoznawanych spraw z tego zakresu; w konferencji uczestniczą zaproszeni przez prezesa przedstawiciele zainteresowanych organów, instytucji i organizacji.

§ 2. Prezes sądu wojewódzkiego zwołuje co najmniej raz w roku konferencję sędziów rozpoznających sprawy z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych w celu omówienia wniosków wypływających z okresowej analizy stanu przestrzegania prawa pracy i ubezpieczeń społecznych w świetle rozpoznawanych sporów z tego zakresu; w konferencji uczestniczą zaproszeni przez prezesa przedstawiciele zainteresowanych zakładów pracy, organów i instytucji oraz związków zawodowych.

Art. 27. Minister Sprawiedliwości, w drodze rozporządzenia:

- 1) określa urzędy prowadzące rejestr skazanych i ukaranych, sposób prowadzenia rejestru, a także wysokość opłaty za udzielenie informacji z rejestru oraz zasady i sposób jej uiszczania,
- 2) może powierzyć prowadzenie rejestrów przedsiębiorstw państwowych, spółdzielni, organizacji społeczno-zawodowych rolników i innych rejestrów, przekazane ustawami do właściwości sądów rejonowych, jednemu z nich dla dwu lub więcej tych sądów.

Rozdział 3

Organy sądów.

Art. 28. Organami sądów są:

- 1) w sądach wojewódzkich — prezes sądu, zgromadzenie ogólne sędziów oraz kolegium sądu wojewódzkiego,
- 2) w sądach rejonowych — prezes sądu.

Art. 29. § 1. Prezes sądu kieruje sądem, pełni czynności administracji sądowej, czynności nadzoru, a także inne czynności przewidziane w ustawie oraz w przepisach szczególnych.

§ 2. Prezes sądu w zakresie administracji sądowej jest organem podległym Ministrowi Sprawiedliwości oraz reprezentuje sąd. Prezes sądu wojewódzkiego wykonuje ponadto czynności administracji sądowej w stosunku do sądów rejonowych na obszarze właściwości sądu wojewódzkiego.

§ 3. Prezesa sądu zastępuje wyznaczony wiceprezes lub sędzia.

Art. 30. § 1. Prezesów i wiceprezesów sądów spośród sędziów powołuje, a także odwołuje Minister Sprawiedliwości, po zasięgnięciu opinii kolegium sądu wojewódzkiego.

§ 2. Minister Sprawiedliwości, przed podjęciem decyzji, o której mowa w § 1, może zasięgnąć opinii organizacji politycznych i społecznych działających w sądzie.

§ 3. Wiceprezesa sądu wojewódzkiego sprawującego kierownictwo sądu pracy i ubezpieczeń społecznych Minister Sprawiedliwości powołuje i odwołuje po zasięgnięciu opinii także Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych.

Art. 31. Na stanowisko prezesa i wiceprezesa sądu wojewódzkiego może być powołany sędzia sądu wojewódzkiego lub sędzia sądu wyższego.

Art. 32. § 1. Minister Sprawiedliwości sprawuje zwierzchni nadzór administracyjny nad sądami i sędziami osobiście, przez powołane w tym celu organy nadzoru lub przez wyznaczone osoby.

§ 2. Nadzór pełnią również:

- 1) prezes — nad sędziami i sądem powierzonym jego kierownictwu,
- 2) prezes sądu wojewódzkiego — nad sędziami i sądami rejonowymi na obszarze właściwości sądu wojewódzkiego.

Art. 33. § 1. Osoby powołane do nadzoru mają prawo wglądu w czynności sądów, mogą żądać wyjaśnień oraz usunięcia uchybień i usterek, a w razie dostrzeżenia przewinienia — żądać wszczęcia postępowania dyscyplinarnego. Minister Sprawiedliwości oraz prezesi sądów, co do podległych ich nadzorowi sądów, mają prawo uchylać zarządzenia administracyjne niezgodne z prawem oraz zarządzenia niezgodne z regulaminami lub innymi przepisami porządkowymi.

§ 2. Osoby powołane do nadzoru mogą badać orzecznictwo sądowe.

§ 3. Osoby wykonujące czynności nadzoru mogą być obecne również na rozprawie toczącej się z wyłączeniem jawności.

§ 4. Minister Sprawiedliwości oraz prezesi sądów, w granicach przysługującego im nadzoru, mogą — w razie dostrzeżenia uchybienia dotyczącego sprawności postępowania sądowego — zwrócić na nie uwagę i żądać usunięcia skutków tego uchybienia.

Art. 34. Nadzór, o którym mowa w art. 32 i 33, nie może wkraczać w dziedzinę, w której sędziowie są niezawisli.

Art. 35. § 1. Minister Sprawiedliwości kieruje działalnością organów i osób powołanych do nadzoru oraz kontroluje wykonanie wydanych w trybie nadzoru zarządzeń.

§ 2. Minister Sprawiedliwości, w drodze rozporządzenia, określa szczegółowe zasady wykonywania nadzoru nad sądami i sędziami przez organy i osoby powołane do nadzoru.

Art. 36. Prezes sądu wojewódzkiego zawiadamia prezesa właściwego sądu rejonowego o stwierdzonych uchybieniach w działaniu tego sądu.

Art. 37. § 1. Sąd wojewódzki, w razie stwierdzenia przy rozpoznawaniu sprawy oczywistej obrazy przepisów, niezależnie od innych uprawnień, wytyka uchybienie właściwemu sądowi rejonowemu. Sąd wojewódzki przed wytknięciem uchybienia może żądać wyjaśnień. Stwierdzenie i wytknięcie uchybienia nie wpływa na rozstrzygnięcie sprawy.

§ 2. O wytknięciu uchybienia sąd wojewódzki zawiadamia prezesa właściwego sądu rejonowego, a o wypadkach poważniejszych uchybień — także Ministra Sprawiedliwości.

Art. 38. Minister Sprawiedliwości, w drodze rozporządzenia:

- 1) ustala regulamin określający tryb wewnętrznego urzędowania sądów,
- 2) określa, po upływie jakiego czasu i z dopełnieniem jakich warunków akta spraw sądowych podlegają zniszczeniu w całości lub w części albo przekazaniu archiwom państwowym.

Art. 39. Zadaniem zgromadzenia ogólnego sędziów i kolegium sądu wojewódzkiego jest strzeżenie gwarancji prawidłowego wymiaru sprawiedliwości oraz oddziaływanie na realizację przez sędziów zadań określonych w art. 4, a w szczególności:

- 1) dokonywanie okresowych ocen realizacji zadań sądów co do ich zgodności z interesami państwa i obywateli,
- 2) dbanie o postawy ideowo-moralne sędziów i godność stanowiska sędziowskiego oraz strzeżenie niezawisłości sędziowskiej,
- 3) podejmowanie działań w celu doskonalenia kwalifikacji zawodowych sędziów i wysokiego poziomu pracy sądów,
- 4) wyrażanie opinii w sprawach określonych w ustawie

oraz w sprawie projektów aktów prawnych przekazanych do zaopiniowania.

Art. 40. § 1. Zgromadzenie ogólne składa się z sędziów sądu wojewódzkiego oraz delegatów sędziów sądów rejonowych działających na obszarze właściwości sądu wojewódzkiego. Delegatów sędziów sądów rejonowych w liczbie jednej trzeciej liczby sędziów sądu wojewódzkiego wybierają zebrania sędziów sądów rejonowych; Minister Sprawiedliwości ustala regulamin wyboru delegatów.

§ 2. Przewodniczącym zgromadzenia ogólnego jest prezes sądu wojewódzkiego.

§ 3. Członkowie zgromadzenia ogólnego są obowiązani brać udział w posiedzeniach zgromadzenia. Dotyczy to również sędziów delegowanych do pełnienia czynności na podstawie art. 66. Pozostali sędziowie i asesory mogą brać udział w posiedzeniu zgromadzenia ogólnego bez prawa głosowania i wyboru.

§ 4. Do podjęcia uchwał zgromadzenia ogólnego jest wymagana obecność przynajmniej dwu trzecich liczby jego członków. Uchwały zapadają większością głosów, a w razie równości głosów decyduje głos przewodniczącego. Głosowanie jest tajne na żądanie co najmniej jednej czwartej liczby obecnych członków zgromadzenia.

§ 5. Zgromadzenie ogólne zbiera się co najmniej raz w roku. Posiedzenia zgromadzenia zwołuje prezes sądu wojewódzkiego z własnej inicjatywy lub na wniosek Ministra Sprawiedliwości, kolegium sądu wojewódzkiego albo jednej piątej liczby sędziów obszaru sądu wojewódzkiego.

§ 6. Prezes sądu wojewódzkiego może zaprosić do udziału w posiedzeniu zgromadzenia ogólnego, z głosem doradczym, przedstawicieli organizacji politycznych i społecznych, działających w sądach.

Art. 41. Zgromadzenie ogólne realizuje zadania określone w ustawie, a w szczególności:

- 1) wysłuchuje informacji prezesa sądu wojewódzkiego o działalności sądów i pracy sędziów oraz wyraża opinię w tym zakresie,
- 2) ustala liczbę i wybiera połowę członków kolegium sądu wojewódzkiego i zastępców członków tego kolegium,
- 3) ustala liczbę i wybiera członków wojewódzkiego sądu dyscyplinarnego, przewodniczącego tego sądu i jego zastępców,
- 4) określa kierunki pracy kolegium sądu wojewódzkiego oraz rozpatruje sprawozdania z działalności kolegium,
- 5) wykonuje inne czynności określone w ustawie.

Art. 42. § 1. Kolegium sądu wojewódzkiego składa się z czterech do dziesięciu członków wybieranych w połowie spośród członków zgromadzenia ogólnego, a w połowie powołanych przez prezesa sądu wojewódzkiego spośród sędziów. Prezes sądu wojewódzkiego powołuje również połowę zastępców członków kolegium sądu wojewódzkiego. Przewodniczącym kolegium sądu wojewódzkiego jest prezes sądu wojewódzkiego.

§ 2. Kadencja kolegium sądu wojewódzkiego trwa dwa lata.

§ 3. Do podjęcia uchwał jest wymagana obecność pełnego składu kolegium sądu wojewódzkiego. W razie niemożności wzięcia udziału w posiedzeniu przez członka kolegium, uczestniczy w posiedzeniu zastępca wyznaczony przez przewodniczącego kolegium odpowiednio spośród zastępców członków kolegium bądź wybranych przez zgromadzenie ogólne, bądź powołanych przez prezesa sądu wojewódzkiego. Uchwały zapadają większością głosów, a w razie równości głosów decyduje głos przewodniczącego.

§ 4. Kolegium sądu wojewódzkiego zbiera się w zależności od potrzeb co najmniej raz na kwartał. Posiedzenia kolegium zwołuje prezes sądu wojewódzkiego z własnej inicjatywy lub na wniosek jednej trzeciej liczby członków kolegium.

Art. 43. § 1. Kolegium sądu wojewódzkiego realizuje zadania określone w ustawie, nie zastrzeżone do wyłącznej właściwości zgromadzenia ogólnego, a w szczególności:

- 1) ustala podział czynności w sądach, obejmujący także obsadę stanowisk przewodniczących wydziałów,
- 2) rozpatruje wnioski wynikające z wizytacji i lustracji sądów,
- 3) wyraża opinie o kandydatach na asesorów sądowych, sędziów sądów rejonowych i sądu wojewódzkiego oraz prezesów i wiceprezesów sądów,
- 4) ustala projekt listy kandydatów na aplikantów sądowych,
- 5) wypowiada się w sprawach opinii dotyczących stosunku służbowego sędziów oraz pochodzących z danego obszaru kandydatów na sędziów innych sądów,
- 6) wybiera zastępcę przewodniczącego kolegium spośród sędziów sądu wojewódzkiego — członków kolegium,
- 7) wyraża opinie w innych sprawach przedstawionych przez prezesa sądu wojewódzkiego.

§ 2. W sprawach istotnych dla danego sądu rejonowego kolegium sądu wojewódzkiego może zasięgnąć opinii sędziów tego sądu, wyrażonej na zebraniu sędziów.

§ 3. Podział czynności na następny rok kalendarzowy ustala kolegium sądu wojewódzkiego najpóźniej w listopadzie każdego roku, opierając się na projekcie przedstawionym przez prezesa sądu wojewódzkiego, po zasięgnięciu opinii prezesów sądów rejonowych co do podziału czynności w tych sądach. Prezes sądu wojewódzkiego ustala zakres swoich czynności i zakres czynności wiceprezesów sądu wojewódzkiego.

Rozdział 4

Utrzymanie powagi sądu.

Art. 44. § 1. Przewodniczący sądu może upomnieć osobę, która narusza powagę, spokój lub porządek czynności sądowych, a po bezskutecznym upomnieniu może ją wydalic z sali rozpraw.

§ 2. Osoby biorące udział w sprawie sąd może wydalic tylko wtedy, gdy mimo uprzedzenia o skutkach prawnych ich nieobecności przy czynnościach sądowych nadal zachowują się w sposób określony w § 1.

Art. 45. § 1. W razie cięższego naruszenia powagi, spokoju lub porządku czynności sądowych albo ubliże-

nia sądowi, innemu organowi państwowemu lub osobom biorącym udział w sprawie, sąd może ukarać winnego karą porządkową grzywny do 10 000 złotych lub karą pozbawienia wolności do 7 dni; osobie pozbawionej wolności można wymierzyć karę przewidzianą w przepisach o wykonywaniu kary pozbawienia wolności.

§ 2. Za ubliżenie w piśmie powadze sądu lub użycie wyrazów obraźliwych sąd może ukarać winnego karą porządkową grzywny do 10 000 złotych, niezależnie od jego odpowiedzialności za ten czyn przewidzianej w innej ustawie.

§ 3. Jeżeli czynu określonego w § 1 i 2 dopuścił się żołnierz w czynnej służbie wojskowej, sąd — zamiast wymierzenia kary — zwraca się do właściwego dowódcy jednostki wojskowej, który stosuje środki przewidziane w przepisach wojskowych; przepis ten stosuje się odpowiednio do osoby odbywającej zasadniczą służbę wojskową w obronie cywilnej.

Art. 46. § 1. Postanowienie o ukaraniu karą porządkową (art. 45 § 1 i 2) jest natychmiast wykonalne, nie podlega zaskarżeniu oraz nie uchyla odpowiedzialności karnej i dyscyplinarnej za ten sam czyn.

§ 2. W razie niemożności ściągnięcia grzywny, zamienia się ją na karę pozbawienia wolności do 7 dni.

Art. 47. Zarządzenia porządkowe przewodniczącego oraz kary porządkowe wymierzane przez sąd nie mają zastosowania do sędziów i ławników, należących do składu orzekającego, oraz do prokuratora. Kary porządkowej pozbawienia wolności do 7 dni nie stosuje się również do adwokatów i radców prawnych biorących udział w sprawie.

Art. 48. Sąd może wydalic z sali rozpraw publiczność z powodu niewłaściwego jej zachowania się.

Art. 49. Sędziemu dokonującemu czynności sądowej jednoosobowo przysługują prawa przewodniczącego i sądu przewidziane w art. 44, 45 i 48.

DZIAŁ II

Sędziowie.

Rozdział 1

Niezawisłość sędziowska.

Art. 50. Sędziowie są w sprawowaniu swojego urzędu niezawisli i podlegają tylko ustawom.

Art. 51. Niezawisłość sędziego nie wyłącza obowiązku spełniania zleceń w zakresie administracji sądowej. Sędzia może jednak żądać, aby zlecenie doręczono mu na piśmie.

Art. 52. § 1. Sędzia nie może być zatrzymany ani pociągnięty do odpowiedzialności karnej sądowej lub administracyjnej bez zezwolenia właściwego sądu dyscyplinarnego. Nie dotyczy to zatrzymania na gorącym uczynku popełnienia przestępstwa. Do czasu wydania

uchwały zezwalającej na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej sądowej lub administracyjnej wolno podejmować tylko czynności nie cierpiące zwłoki.

§ 2. Do czasu rozstrzygnięcia wniosku o zezwolenie na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności właściwy sąd dyscyplinarny może polecić niezwłoczne zwolnienie sędziego zatrzymanego na gorącym uczynku.

§ 3. W terminie 7 dni od doręczenia uchwały odmawiającej zezwolenia na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej sądowej lub administracyjnej przysługuje organowi lub osobie, która wniosła o zezwolenie, oraz rzecznikowi dyscyplinarnemu zażalenie do właściwego sądu dyscyplinarnego drugiej instancji. W tym samym terminie sędziemu przysługuje zażalenie na uchwałę zezwalającą na pociągnięcie go do odpowiedzialności karnej sądowej.

§ 4. Za wykroczenia sędzia odpowiada tylko dyscyplinarnie.

Rozdział 2

Powolywanie, odwoływanie i zwalnianie sędziego.

Art. 53. Na stanowisko sędziego może być powołany ten, kto:

- 1) posiada obywatelstwo polskie i korzysta z pełni praw cywilnych i obywatelskich,
- 2) daje rękojmię należytego wykonywania obowiązków sędziego w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej,
- 3) jest nieskazitelnego charakteru,
- 4) ukończył wyższe studia prawnicze,
- 5) odbył aplikację sądową lub prokuratorską,
- 6) złożył egzamin sędziowski lub prokuratorski,
- 7) pracował w charakterze asesora sądowego lub prokuratorskiego co najmniej rok,
- 8) ukończył 26 lat.

Art. 54. Wymagania, o których mowa w art. 53 pkt 5—7, nie dotyczą:

- 1) profesorów i docentów nauk prawnych w polskich szkołach wyższych, w Polskiej Akademii Nauk oraz w innych placówkach naukowych i naukowo-badawczych,
- 2) prokuratorów, wiceprokuratorów i podprokuratorów powszechnych i wojskowych jednostek organizacyjnych prokuratury,
- 3) oficerów, którzy w sądach wojskowych i wojskowych jednostkach organizacyjnych prokuratury zajmowali stanowiska sędziów, prokuratorów, wiceprokuratorów i podprokuratorów,
- 4) arbitrow Państwowego Arbitrażu Gospodarczego,
- 5) adwokatów oraz radców prawnych, którzy wykonywali ten zawód co najmniej trzy lata,
- 6) notariuszy.

Art. 55. Nie może być sędzią osoba, której małżonek wykonuje zawód adwokata. Nie może być sędzią również osoba, której krewny do drugiego stopnia lub powinowaty pierwszego stopnia wykonuje zawód adwokata na obszarze właściwości tego samego sądu wojewódzkiego.

Art. 56. Osoby pozostające ze sobą w stosunku pokrewieństwa do drugiego stopnia włącznie lub powinowactwa pierwszego stopnia oraz małżonkowie nie mogą być sędziami w jednym sądzie nie podzielonym na wydziały, a także być sędziami w tym samym wydziale sądu, brać udziału w tym samym składzie orzekającym albo też podlegać sobie służbowo.

Art. 57. Wniosek Ministra Sprawiedliwości o powołanie na stanowisko sędziego powinien zawierać informację o treści opinii właściwego kolegium sądu wojewódzkiego.

Art. 58. § 1. Stosunek służbowy sędziego nawiązuje się z chwilą doręczenia mu zawiadomienia o powołaniu.

§ 2. Sędzia powinien zgłosić się w celu objęcia stanowiska w ciągu czternastu dni od dnia otrzymania zawiadomienia o powołaniu, jeżeli nie oznaczono innego terminu.

§ 3. W razie nie usprawiedliwionego nieobjęcia stanowiska w terminie określonym w § 2, powołanie traci moc; okoliczność tę stwierdza Minister Sprawiedliwości.

Art. 59. § 1. Obejmując stanowisko sędzia składa wobec Ministra Sprawiedliwości ślubowanie według następującej roty:

„Ślubuję uroczyście na powierzonym mi stanowisku sędziego przyczynić się w moim zakresie działania ze wszystkich sił do ugruntowania wolności, niepodległości i wszechstronnego rozwoju Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, której wierności zawsze dochowam; stać na straży Jej politycznego, społecznego i gospodarczego ustroju, ochraniać zdobycze ludu pracującego, własność społeczną oraz prawa i prawem chronione interesy obywateli; strzec praworządności ludowej i umacniać świadomość prawną obywateli; obowiązki mojego urzędu wypełniać sumiennie, sprawiedliwość wymierzać bezstronnie według mego sumienia i zgodnie z przepisami prawa, dochować tajemnicy państwowej i służbowej, a w postępowaniu kierować się zasadami godności, uczciwości i sprawiedliwości społecznej”.

§ 2. W uzasadnionych wypadkach Minister Sprawiedliwości może upoważnić prezesa sądu wojewódzkiego do przyjęcia ślubowania określonego w § 1.

§ 3. Sędzia, przechodząc na inne stanowisko sędziowskie, nie składa ponownie ślubowania; nie dotyczy to powołania na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego.

Art. 60. § 1. Prezes sądu wojewódzkiego prowadzi dla każdego sędziego osobny wykaz służbowy, zawierający istotne dane dotyczące jego stosunków osobistych i służbowych.

§ 2. Prezes sądu wojewódzkiego sporządza opinię dotyczącą stosunku służbowego każdego sędziego co trzy lata, którą przedstawia Ministrowi Sprawiedliwości.

§ 3. Minister Sprawiedliwości, w drodze rozporządzenia, określa sposób prowadzenia wykazów służbowych oraz sporządzania opinii.

Art. 61. § 1. Rada Państwa, na wniosek Ministra Sprawiedliwości, odwołuje sędziego, jeżeli nie daje on rękojmi należytego wykonywania obowiązków sędziego. Przed złożeniem wniosku Minister Sprawiedliwości wysłuchuje wyjaśnień sędziego, chyba że nie jest to możliwe.

§ 2. Minister Sprawiedliwości przedstawia Radzie Państwa opinię kolegium sądu wojewódzkiego co do wniosku o odwołanie sędziego.

§ 3. Sędzia traci prawo do orzekania z chwilą zawiadomienia go o uchwale o odwołaniu.

Art. 62. § 1. Minister Sprawiedliwości zwalnia sędziego, jeżeli:

- 1) zrzekł się swojego stanowiska,
- 2) z powodu choroby lub ułomności został orzeczeniem komisji lekarskiej do spraw inwalidztwa i zatrudnienia uznany za trwale niezdolnego do pełnienia obowiązków sędziego albo bez uzasadnionej przyczyny odmówił poddania się badaniu lekarskiemu takiej komisji, mimo uchwały kolegium sądu wojewódzkiego o potrzebie poddania się takiemu badaniu,
- 3) przekroczył wiek emerytalny, chyba że Minister Sprawiedliwości z własnej inicjatywy lub na wniosek sędziego wyrazi zgodę na dalsze zajmowanie stanowiska, nie dłużej jednak niż do ukończenia 70 lat,
- 4) zawarł związek małżeński z osobą, która wykonuje zawód adwokata i nie zaprzestała go wykonywać w terminie trzech miesięcy od zawarcia związku małżeńskiego.

§ 2. Minister Sprawiedliwości może zwolnić sędziego, jeżeli z powodu choroby i płatnego urlopu dla poratowania zdrowia nie pełnił służby nieprzerwanie przez okres dłuższy niż rok. Do okresu tego wlicza się okresy poprzedniej przerwy w pełnieniu służby wskutek choroby i płatnego urlopu dla poratowania zdrowia, jeżeli okres czynnej służby nie przekroczył trzydziestu dni.

§ 3. Zrzeczenie się przez sędziego swojego stanowiska może nastąpić bez podania powodów.

Art. 63. § 1. Stosunek służbowy sędziego rozwiązuje się po upływie trzech miesięcy od doręczenia zawiadomienia o odwołaniu lub zwolnieniu, chyba że na wniosek sędziego określono krótszy termin.

§ 2. Prawomocne orzeczenie sądu dyscyplinarnego o wydaleniu ze służby sędziowskiej pociąga za sobą z mocy prawa utratę stanowiska sędziego; stosunek służbowy sędziego rozwiązuje się z chwilą uprawomocnienia się orzeczenia.

Rozdział 3

Zmiana stanowiska.

Art. 64. § 1. Powołanie sędziego na inne stanowisko lub przeniesienie go na inne miejsce służbowe może nastąpić tylko za jego zgodą.

§ 2. Zgoda sędziego na przeniesienie nie jest wymagana w wypadkach:

- 1) zniesienia stanowiska wywołanego zmianą w organizacji sądownictwa lub zniesienia danego sądu, ośrodka lub wydziału zamiejscowego albo przeniesienia siedziby sądu,
- 2) zawarcia związku małżeńskiego pomiędzy sędziami danego sądu nie podzielonego na wydziały albo

wskutek powstałej podległości służbowej pomiędzy sędziami-mążonkami,

- 3) pozostawania sędziego w stosunku pokrewieństwa lub powinowactwa w stopniu określonym w art. 55 do osoby, która wykonuje zawód adwokata na obszarze właściwości tego samego sądu wojewódzkiego,
- 4) gdy wymaga tego dobro wymiaru sprawiedliwości lub wzgląd na powagę stanowiska sędziego na podstawie uchwały kolegium sądu wojewódzkiego podjętej na wniosek prezesa sądu wojewódzkiego; przed podjęciem uchwały kolegium wysłuchuje wyjaśnień sędziego, chyba że nie jest to możliwe,
- 5) przeniesienia w drodze dyscyplinarnej.

§ 3. Przeniesienie sędziego w wypadkach określonych w § 1 i 2 zarządza Minister Sprawiedliwości, z tym że przeniesienie sędziego z przyczyn wymienionych w § 2 pkt 1 może nastąpić, jeżeli uwzględnienie wniosku sędziego co do nowego miejsca służbowego nie jest możliwe.

Art. 65. W razie przeniesienia sędziego do innej miejscowości, przysługuje mu zwrot kosztów przeniesienia, z wyjątkiem wypadku, gdy przeniesienie nastąpiło w drodze dyscyplinarnej lub na prośbę sędziego. Sędziemu przenoszonemu na jego prośbę Minister Sprawiedliwości, w szczególności uzasadnionych wypadkach, może przyznać zwrot kosztów przeniesienia.

Art. 66. § 1. Minister Sprawiedliwości może delegować sędziego za jego zgodą do pełnienia obowiązków sędziego lub czynności administracyjnych w innym sądzie, Ministerstwie Sprawiedliwości lub innej jednostce organizacyjnej podległej Ministrowi Sprawiedliwości albo przez niego nadzorowanej.

§ 2. Minister Sprawiedliwości może delegować sędziego nawet bez jego zgody na okres nie dłuższy niż trzy miesiące w ciągu roku.

§ 3. Prezes sądu wojewódzkiego może delegować sędziego do pełnienia obowiązków sędziego na obszarze właściwości tego samego sądu wojewódzkiego, jednakże na czas nie dłuższy niż miesiąc w ciągu roku.

§ 4. Łączny czas delegacji na podstawie przepisów § 2 i 3 nie może przekraczać trzech miesięcy w ciągu roku.

§ 5. Minister Sprawiedliwości określa szczegółowe zasady delegowania sędziów do pełnienia obowiązków w Ministerstwie Sprawiedliwości.

Rozdział 4

Obowiązki i prawa sędziów.

Art. 67. § 1. Sędzia jest obowiązany wiernie służyć Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, sumiennie wypełniać obowiązki wynikające ze ślubowania sędziowskiego oraz stale podnosić poziom swojej świadomości społecznej i wiedzy zawodowej.

§ 2. Sędzia powinien w służbie i poza służbą strzec powagi sądu i unikać wszystkiego, co mogłoby przynieść

ujmę godności sędziego. Nie wolno mu brać udziału w takich wystąpieniach, które mogłyby osłabić zaufanie do jego bezstronności lub wierności Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

Art. 68. Czas pracy sędziego jest określony wymiarem jego zadań.

Art. 69. Sędziowie na rozprawach używają stroju urzędowego. Wzór stroju określa Minister Sprawiedliwości w drodze rozporządzenia.

Art. 70. § 1. Sędzia jest obowiązany zachować w tajemnicy okoliczności sprawy, o których powziął wiadomość ze względu na swoje stanowisko poza jawną rozprawą sądową.

§ 2. Obowiązek zachowania tajemnicy trwa także po ustaniu stosunku służbowego.

§ 3. Obowiązek zachowania tajemnicy ustaje, gdy sędzia składa zeznania jako świadek przed sądem, chyba że ujawnienie tajemnicy zagraża dobru państwa albo takiemu ważnemu interesowi prywatnemu, który nie jest sprzeczny z celami wymiaru sprawiedliwości. W tych wypadkach od obowiązku zachowania tajemnicy może zwolnić sędziego Minister Sprawiedliwości.

Art. 71. § 1. Sędzia nie może podejmować dodatkowego zatrudnienia bez uzyskania uprzedniej zgody prezesa właściwego sądu wojewódzkiego, a prezes sądu wojewódzkiego — bez uzyskania zgody Ministra Sprawiedliwości, z wyjątkiem zatrudnienia na stanowisku naukowo-dydaktycznym, dydaktycznym lub naukowym, jeżeli wykonywanie tego zatrudnienia nie przeszkadza w pełnieniu obowiązków sędziego.

§ 2. Sędziemu nie wolno także podejmować innego zajęcia, które by przeszkadzało w pełnieniu obowiązków sędziego albo mogło uchybiać jego godności lub zachwiać zaufanie do jego bezstronności.

§ 3. O zamiarze podjęcia dodatkowego zatrudnienia, a także o podjęciu innego zajęcia sędzia jest obowiązany zawiadomić prezesa właściwego sądu wojewódzkiego, a prezes sądu wojewódzkiego — Ministra Sprawiedliwości. Prezes sądu wojewódzkiego w stosunku do sędziów, a Minister Sprawiedliwości w stosunku do prezesów sądów wojewódzkich, decydują o tym, czy podjęcie dodatkowego zatrudnienia na stanowisku pracownika naukowo-dydaktycznego, dydaktycznego lub naukowego nie przeszkadza w pełnieniu obowiązków sędziego.

§ 4. Jeżeli prezes sądu wojewódzkiego nie wyrazi zgody na zatrudnienie lub na zajęcie, o których mowa w § 1 i 2, sprawę, na wniosek sędziego, rozstrzyga Minister Sprawiedliwości, po zasięgnięciu opinii kolegium właściwego sądu wojewódzkiego.

Art. 72. § 1. Żądania, przedstawienia i zażalenia w sprawach związanych ze swoim stanowiskiem sędzia może wnosić tylko w drodze służbowej. W takich sprawach sędzia nie może zwracać się do instytucji i osób postronnych ani podawać tych spraw do wiadomości publicznej.

§ 2. W sprawach o roszczenia wynikające ze stosunku służbowego sędziów właściwa jest droga służbowa. W sprawach o roszczenia ze stosunku służbowego sędziemu nie przysługuje droga sądowa.

Art. 73. Sędzia powinien niezwłocznie zawiadomić prezesa sądu wojewódzkiego o toczącej się sprawie są-

dowej, w której występuje w charakterze strony lub uczestnika postępowania.

Art. 74. § 1. Zasady wynagradzania sędziów określa Rada Ministrów w uzgodnieniu z Radą Państwa.

§ 2. Wynagrodzenie sędziów wzrasta w stopniu nie mniejszym niż przeciętne wynagrodzenie pracowników w jednostkach gospodarki uspołecznionej. Rada Ministrów, w uzgodnieniu z Radą Państwa zapewnia corocznie środki finansowe na wzrost wynagrodzeń sędziów.

Art. 75. § 1. Sędziemu przysługuje corocznie urlop dodatkowy w wymiarze:

- 1) 6 dni roboczych — po 10 latach pracy,
- 2) 12 dni roboczych — po 15 latach pracy.

§ 2. Do okresu pracy, od którego zależy wymiar urlopu dodatkowego, wlicza się wszystkie okresy zatrudnienia w sądzie lub prokuraturze na stanowiskach; aplikantów, asesorów, sędziów i prokuratorów, a także inne okresy pracy, jeżeli z tytułu tego zatrudnienia przysługiwał zwiększony wymiar urlopu.

Art. 76. § 1. Sędziemu można udzielić płatnego urlopu dla poratowania zdrowia lub załatwienia ważnych spraw osobistych i rodzinnych.

§ 2. Urlop dla poratowania zdrowia nie może przekraczać sześciu miesięcy, a z innych przyczyn — miesiąca w ciągu roku kalendarzowego.

§ 3. Urlopu dla poratowania zdrowia nie można udzielić, jeżeli sędzia nie pełnił służby przez okres roku z powodu choroby.

§ 4. Urlopu dla poratowania zdrowia udziela Minister Sprawiedliwości, a urlopu dla załatwienia ważnych spraw osobistych i rodzinnych — prezes sądu wojewódzkiego lub kierownik właściwej jednostki organizacyjnej, w której sędzia pełni służbę.

Art. 77. § 1. W okresie nieobecności w pracy z powodu choroby sędzia otrzymuje wynagrodzenie, nie dłuższe jednak niż przez okres roku. W razie niemożności wykonywania pracy z innych powodów określonych w przepisach o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego, sędziemu przysługują świadczenia przewidziane w tych przepisach.

§ 2. Za usprawiedliwioną nieobecność w pracy sędziemu przysługuje wynagrodzenie.

Art. 78. Sędzia powinien mieszkać w miejscowości będącej siedzibą sądu, w którym pełni służbę. Prezes sądu wojewódzkiego, w wyjątkowych wypadkach, może wyrazić zgodę na zamieszkanie sędziego w innej miejscowości.

Art. 79. § 1. Sędzia ma prawo do dodatkowej powierzchni mieszkalnej w postaci oddzielnej izby i zachowuje to uprawnienie również po przejściu na emeryturę lub rentę.

§ 2. Jeżeli przepisy przewidują wyższe opłaty z tytułu korzystania z oddzielnej izby, sędzia jest zwolniony od płacenia tej zwiększonej opłaty w okresie zajmowania stanowiska sędziego.

Art. 80. § 1. Tworzy się fundusz budowy mieszkań dla sędziów.

§ 2. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Finansów, w drodze rozporządzenia, określa zasady oraz tryb tworzenia i wykorzystania funduszu, o którym mowa w § 1.

Art. 81. Sędzia, któremu przyznano zaopatrzenie emerytalne lub rentowe, może używać dotychczasowego tytułu, z poprzedzeniem go określeniem „emerytowany”.

Art. 82. § 1. W razie powołania sędziego do niezawodowej służby wojskowej, jego prawa i obowiązki służbowe ulegają zawieszeniu na czas trwania służby. Sędzia zachowuje jednak swoje stanowisko, a czas służby wojskowej wlicza się do okresu stosunku służbowego na stanowisku sędziego.

§ 2. Inne szczególne uprawnienia związane ze stosunkiem służbowym sędziego powołanego do czynnej służby wojskowej i zwolnionego z tej służby normują przepisy o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej lub przepisy o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych.

Rozdział 5

Odpowiedzialność dyscyplinarna.

Art. 83. § 1. Za przewinienia służbowe i uchybienia godności urzędu sędzia odpowiada dyscyplinarnie.

§ 2. Sędzia odpowiada dyscyplinarnie także za swoje postępowanie przed objęciem stanowiska, jeżeli przez nie uchybił obowiązkowi piastowanego wówczas urzędu państwowego lub okazał się niegodnym stanowiska sędziego.

Art. 84. § 1. Po upływie roku od chwili czynu nie można wszcząć w stosunku do sędziego postępowania dyscyplinarnego.

§ 2. Jeżeli jednak czyn zawiera znamiona przestępstwa, przedawnienie dyscyplinarne nie może nastąpić wcześniej niż przedawnienie przewidziane w przepisach Kodeksu karnego.

Art. 85. § 1. Karami dyscyplinarnymi są:

- 1) upomnienie,
- 2) nagana,
- 3) usunięcie z zajmowanego stanowiska funkcyjnego,
- 4) przeniesienie na inne miejsce służbowe,
- 5) wydalenie ze służby sędziowskiej.

§ 2. Wymierzenie kary określonej w § 1 pkt 2—4 pociąga za sobą pozbawienie możliwości awansowania przez okres trzech lat oraz niemożność udziału w tym okresie w kolegium sądu wojewódzkiego i sądzie dyscyplinarnym oraz uzyskania utraconego stanowiska.

Art. 86. § 1. Do orzekania w sprawach dyscyplinarnych sędziów są powołane wojewódzkie sądy dyscyplinarne oraz powołane na podstawie ustawy o Sądzie Najwyższym Wyższy Sąd Dyscyplinarny i Najwyższy Sąd Dyscyplinarny.

§ 2. Wojewódzkie sądy dyscyplinarne orzekają w pierwszej instancji w składzie dwóch sędziów sądu wojewódzkiego i jednego sędziego sądu rejonowego w sprawach przeciwko sędziom sądów rejonowych.

§ 3. Wyższy Sąd Dyscyplinarny orzeka w pierwszej instancji w składzie trzech sędziów Sądu Najwyższego w sprawach przeciwko sędziom sądów wojewódzkich oraz w drugiej instancji w sprawach rozpoznawanych przez wojewódzki sąd dyscyplinarny.

§ 4. Najwyższy Sąd Dyscyplinarny orzeka w drugiej instancji w składzie pięciu sędziów Sądu Najwyższego w sprawach rozpoznawanych przez Wyższy Sąd Dyscyplinarny.

Art. 87. § 1. Właściwość sądu dyscyplinarnego określa stanowisko sędziego zajmowane w chwili wszczęcia postępowania dyscyplinarnego, choćby obwiniony po wszczęciu tego postępowania objął stanowisko uzasadniające właściwość innego sądu.

§ 2. Spory o właściwość rozstrzyga Najwyższy Sąd Dyscyplinarny.

Art. 88. Kadencja wojewódzkich sądów dyscyplinarnych trwa dwa lata.

Art. 89. § 1. Skład orzekający sądu dyscyplinarnego wyznacza przewodniczący tego sądu.

§ 2. Składowi orzekającemu sądu dyscyplinarnego przewodniczy przewodniczący tego sądu lub jego zastępca.

Art. 90. § 1. Rzecznikiem dyscyplinarnym w sądzie dyscyplinarnym jest sędzia wyznaczony przez Ministra Sprawiedliwości.

§ 2. Rzecznik dyscyplinarny jest związany wskazaniami Ministra Sprawiedliwości co do postępowania dyscyplinarnego oraz co do wnoszenia środków odwoławczych.

Art. 91. Obwiniony może ustanowić obrońcę tylko spośród sędziów.

Art. 92. § 1. Postępowanie dyscyplinarne toczy się z wyłączeniem jawności. Na rozprawie mogą być obecni sędziowie oraz asesory pełniący czynności sędziowskie.

§ 2. Orzeczenie dyscyplinarne można podać do wiadomości publicznej po jego uprawomocnieniu się, na podstawie uchwały sądu dyscyplinarnego, za zgodą Ministra Sprawiedliwości.

§ 3. Protokołantem może być sędzia, asesor lub aplikant wyznaczony przez przewodniczącego sądu dyscyplinarnego.

Art. 93. § 1. Wniosek o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego mogą złożyć osoby powołane do nadzoru lub kolegium sądu wojewódzkiego, po wstępnym wyjaśnieniu okoliczności koniecznych do ustalenia znamion przewinienia oraz złożeniu wyjaśnień przez obwinionego, chyba że złożenie tych wyjaśnień nie jest możliwe.

§ 2. Sąd dyscyplinarny rozpoznaje wniosek i w razie jego uwzględnienia podejmuje uchwałę o wszczęciu postępowania dyscyplinarnego. Uchwała powinna zawierać dokładne określenie czynu, który ma być przedmio-

tem postępowania. Odpis uchwały doręcza się rzecznikowi dyscyplinarnemu, kolegium sądu wojewódzkiego i obwinionemu.

§ 3. W terminie 7 dni od dnia doręczenia uchwały oddalającej wniosek o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego przysługuje rzecznikowi dyscyplinarnemu i kolegium sądu wojewódzkiego zażalenie do właściwego sądu dyscyplinarnego drugiej instancji.

§ 4. Wniosek o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego oraz zażalenie powinny być rozpoznane w terminie 7 dni od dnia ich wpływu do sądu.

Art. 94. § 1. Wszczynając postępowanie dyscyplinarne, sąd wyznacza rozprawę.

§ 2. Pomiedzy podjęciem uchwały o wszczęciu postępowania a terminem rozprawy nie powinno upłynąć więcej niż 14 dni; postępowanie w pierwszej instancji powinno być zakończone w ciągu 6 tygodni od jego wszczęcia.

§ 3. Nie usprawiedliwione niestawienie obwinionego lub jego obrońcy nie wstrzymuje rozpoznania sprawy.

Art. 95. Jeżeli w toku rozprawy ujawni się inne przewinienie, oprócz objętego uchwałą o wszczęciu postępowania dyscyplinarnego, sąd może wydać co do tego przewinienia wyrok tylko za zgodą rzecznika dyscyplinarnego i obwinionego lub jego obrońcy; w razie braku zgody wszczyna się w tym zakresie odrębne postępowanie dyscyplinarne.

Art. 96. W razie rozwiązania stosunku służbowego sędziego w toku postępowania dyscyplinarnego, postępowanie to toczy się nadal. Jeżeli obwiniony podjął pracę w urzędzie państwowym, adwokaturze lub jako radca prawny, sąd przesyła wyrok odpowiednio temu urzędowi, Naczelnej Radzie Adwokackiej lub Krajowej Radzie Radców Prawnych.

Art. 97. Jeżeli przewinienie zawiera znamiona przestępstwa, sąd dyscyplinarny wydaje uchwałę, o której mowa w art. 52 § 1, co nie wstrzymuje biegu postępowania dyscyplinarnego.

Art. 98. § 1. Po prawomocnym zakończeniu postępowania karnego przeciwko sędziemu sąd lub prokurator przesyła akta sprawy właściwemu sądowi dyscyplinarnemu pierwszej instancji. Jeżeli postępowanie dyscyplinarne nie było wszczęte, sąd dyscyplinarny podejmuje uchwałę w sprawie jego wszczęcia, choćby w postępowaniu karnym został wydany wyrok uniewinniający; przepis art. 93 § 3 stosuje się odpowiednio.

§ 2. Jeżeli przeciwko sędziemu zapadł prawomocny wyrok pociągający za sobą w myśl ustawy utratę stanowiska, sąd dyscyplinarny zawiadamia o tym Ministra Sprawiedliwości, który zarządza wydalenie ukaranego ze służby, chociażby wykonano już wyrok dyscyplinarny skazujący na karę łagodniejszą, niż wydalenie.

Art. 99. Koszty postępowania dyscyplinarnego ponosi Skarb Państwa.

Art. 100. Od wyroku sądu dyscyplinarnego pierwszej instancji przysługuje odwołanie obwinionemu i rzecznikowi dyscyplinarnemu. Odwołanie powinno być rozpo-

znane w terminie 7 dni od dnia jego wpływu do sądu dyscyplinarnego drugiej instancji.

Art. 101. § 1. Po uprawomocnieniu się wyroku sądu dyscyplinarnego przewodniczący sądu dyscyplinarnego pierwszej instancji przesyła odpis wyroku Ministrowi Sprawiedliwości, a ponadto — prezesowi właściwego sądu i kolegium sądu wojewódzkiego.

§ 2. Wykonanie wyroku należy do Ministra Sprawiedliwości, a co do kar wymienionych w art. 85 § 1 pkt 1 i 2 — do prezesa sądu wojewódzkiego.

Art. 102. § 1. Odpis prawomocnego wyroku skazującego na karę dyscyplinarną dołącza się do akt osobowych obwinionego.

§ 2. Po upływie trzech lat od uprawomocnienia się wyroku orzekającego karę przewidzianą w art. 85 § 1 pkt 1—4, a po upływie pięciu lat od uprawomocnienia się wyroku orzekającego karę przewidzianą w art. 85 § 1 pkt 5, Minister Sprawiedliwości, na wniosek ukaranego, zarządza usunięcie odpisu wyroku z akt osobowych, jeżeli w tym okresie nie wydano przeciwko ukaranemu innego wyroku skazującego.

Art. 103. § 1. Od każdego prawomocnego orzeczenia kończącego postępowanie dyscyplinarne rewizję nadzwyczajną do Najwyższego Sądu Dyscyplinarnego mogą wnieść:

- 1) Minister Sprawiedliwości — od orzeczenia wojewódzkiego sądu dyscyplinarnego, Wyższego i Najwyższego Sądu Dyscyplinarnego,
- 2) Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego — od orzeczenia Wyższego i Najwyższego Sądu Dyscyplinarnego.

§ 2. Rewizję nadzwyczajną na niekorzyść obwinionego można wnieść tylko w terminie 6 miesięcy od uprawomocnienia się orzeczenia.

§ 3. Niedopuszczalna jest rewizja nadzwyczajna od orzeczenia Najwyższego Sądu Dyscyplinarnego zapadłego w następstwie rozpoznania rewizji nadzwyczajnej.

§ 4. Rewizję nadzwyczajną od orzeczenia Najwyższego i Wyższego Sądu Dyscyplinarnego rozpoznaje Najwyższy Sąd Dyscyplinarny w składzie siedmiu sędziów, z wyłączeniem sędziów, którzy wydali zaskarżone orzeczenie. Rewizję nadzwyczajną od orzeczenia innych sądów dyscyplinarnych rozpoznaje Najwyższy Sąd Dyscyplinarny w składzie trzech sędziów.

Art. 104. Wznowienie postępowania dyscyplinarnego na niekorzyść obwinionego może nastąpić na wniosek Ministra Sprawiedliwości, jeżeli umorzenie postępowania lub wydanie wyroku nastąpiło wskutek przestępstwa albo jeżeli w ciągu pięciu lat od umorzenia lub od wydania wyroku wyjdą na jaw nowe okoliczności lub dowody, które mogły uzasadniać skazanie lub wymierzenie kary surowszej.

Art. 105. § 1. Wznowienie postępowania dyscyplinarnego na korzyść skazanego może nastąpić także po jego śmierci, jeżeli wyjdą na jaw nowe okoliczności lub dowody, które mogły uzasadniać uniewinnienie lub wymierzenie kary łagodniejszej.

§ 2. W razie śmierci skazanego wniosek o wznowienie może złożyć małżonek, jego krewni w linii prostej, rodzeństwo, przysposabiający lub przysposobiony oraz rzecznik dyscyplinarny.

Art. 106. Rozstrzygnięcia zapadające w toku postępowania dyscyplinarnego wymagają z urzędu uzasadnienia na piśmie i doręczenia ich stronom.

Art. 107. Minister Sprawiedliwości może badać orzecznictwo dyscyplinarne, wglądać w czynności wojewódzkich sądów dyscyplinarnych, zwracać uwagę na dostrzeżone uchybienia i usterki oraz żądać ich usunięcia.

Art. 108. W sprawach nie uregulowanych w niniejszym rozdziale stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego.

Rozdział 6

Zawieszenie w czynnościach służbowych.

Art. 109. Sąd dyscyplinarny może zawiesić w czynnościach służbowych sędziego, przeciwko któremu wszczęto postępowanie karne, dyscyplinarne lub o ubezwłasnowolnienie.

Art. 110. § 1. Jeżeli sędziego zatrzymano z powodu schwywania na gorącym uczynku popełnienia przestępstwa albo jeżeli ze względu na rodzaj czynu dokonanego przez sędziego powaga sądu lub istotne interesy służbowe wymagają natychmiastowego odsunięcia go od wykonywania obowiązków służbowych, prezes sądu może zarządzić natychmiastową przerwę w czynnościach służbowych aż do czasu wydania uchwały przez sąd dyscyplinarny.

§ 2. O zarządzeniu, o którym mowa w § 1, prezes sądu zawiadamia sąd dyscyplinarny, który niezwłocznie wydaje uchwałę w sprawie zawieszenia sędziego w czynnościach służbowych lub uchyla zarządzenie o przerwie w wykonywaniu tych czynności.

Art. 111. § 1. W wypadkach przewidzianych w art. 52 oraz w sprawie zawieszenia sędziego w czynnościach służbowych lub uchylenia zarządzenia o przerwie, o której mowa w art. 110 § 1, sąd dyscyplinarny wydaje uchwałę po wysłuchaniu rzecznika dyscyplinarnego oraz sędziego, chyba że nie jest to możliwe.

§ 2. Na uchwałę o zawieszeniu w czynnościach służbowych sędziemu przysługuje zażalenie, a rzecznikowi dyscyplinarnemu — także na uchwałę, o której mowa w art. 110 § 2, o uchyleniu zarządzenia o przerwie; zażalenie nie wstrzymuje wykonania uchwały.

§ 3. Zażalenie rozpoznaje sąd dyscyplinarny drugiej instancji.

Art. 112. Zawieszenie w czynnościach służbowych ustaje z chwilą prawomocnego zakończenia postępowania dyscyplinarnego, chyba że sąd dyscyplinarny uchylił je wcześniej.

DZIAŁ III

Tytuł honorowy „Zasłużony dla Wymiaru Sprawiedliwości Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej”.

Art. 113. § 1. Ustanawia się tytuł honorowy „Zasłużony dla Wymiaru Sprawiedliwości Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej”, zwany dalej „tytułem honorowym”.

§ 2. Symbolem tytułu honorowego jest odznaka „Zasłużony dla Wymiaru Sprawiedliwości Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej”.

Art. 114. § 1. Tytuł honorowy nadaje się najbardziej zasłużonym sędziom za osiągnięcia w wieloletniej wyróżniającej się służbie w organach wymiaru sprawiedliwości.

§ 2. Tytuł honorowy może być nadawany również najbardziej zasłużonym ławnikom ludowym i innym osobom, które w okresie wieloletniej działalności wyróżniły się szczególnymi osiągnięciami w realizacji zadań organów wymiaru sprawiedliwości.

Art. 115. § 1. Tytuł honorowy nadaje Rada Państwa.

§ 2. Rada Państwa określa:

- 1) wzór odznaki tytułu honorowego,
- 2) tryb przedstawiania wniosków o nadanie tytułu honorowego,
- 3) tryb wręczania odznaki i dyplomu o nadaniu tytułu honorowego,
- 4) sposób noszenia odznaki tytułu honorowego.

Art. 116. Osobie wyróżnionej tytułem honorowym przysługuje dodatek do emerytury lub renty, przewidziany odpowiednio w przepisach:

- 1) o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin,
- 2) o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i ich rodzin

— z tytułu odznaczenia państwowego, w wysokości i na zasadach określonych w tych przepisach.

DZIAŁ IV

Aplikanci i asesory sądowi.

Art. 117. Aplikacja sądowa polega na zaznajomieniu się z czynnościami sędziego i sekretariatów sądowych oraz uzyskaniu wiedzy potrzebnej do zajmowania stanowiska sędziego.

Art. 118. Aplikantem sądowym może być mianowany ten, kto odpowiada wymaganiom określonym w art. 53 pkt 1—4.

Art. 119. § 1. Stosunek pracy z aplikantem sądowym nawiązuje się na podstawie mianowania, z dniem określonym w akcie mianowania.

§ 2. Aplikanta sądowego mianuje i zwalnia prezes sądu wojewódzkiego.

§ 3. Przed podjęciem pracy aplikant sądowy składa wobec prezesa sądu wojewódzkiego ślubowanie według roty przewidzianej dla urzędników państwowych.

Art. 120. § 1. Aplikacja sądowa trwa dwa lata.

§ 2. Po upływie okresu aplikacji aplikant składa

egzamin sędziowski. W razie niedostatecznego wyniku egzaminu, aplikant może przystąpić do ponownego jego składania, nie później jednak niż w ciągu roku od dnia egzaminu poprzedniego. Aplikant sądowy zostaje zwolniony, jeżeli nie przystąpi do egzaminu lub nie zda go w drugim terminie.

§ 3. Zezwolenia na zdawanie egzaminu w późniejszym terminie od przewidzianego w § 2 można udzielić w razie stwierdzenia niemożności przystąpienia do egzaminu w tym terminie. Zezwolenia udziela prezes sądu wojewódzkiego.

Art. 121. § 1. Minister Sprawiedliwości może mianować asesorem sądowym aplikanta, który ukończył aplikację sądową lub prokuratorską i zdał egzamin sędziowski lub prokuratorski.

§ 2. Minister Sprawiedliwości może powierzyć asesorowi sądowemu pełnienie czynności sędziowskich w sądzie rejonowym w oznaczonym zakresie i na czas określony, nie przekraczający dwóch lat.

§ 3. Do asesorów sądowych stosuje się przepisy dotyczące sędziów. Minister Sprawiedliwości może jednak zwolnić asesora po uprzednim wypowiedzeniu; przepis art. 63 § 1 stosuje się odpowiednio.

Art. 122. Do aplikantów sądowych stosuje się odpowiednio przepisy art. 68, 72 § 1, art. 74 i 82.

Art. 123. § 1. Aplikant za naruszenie swoich obowiązków ponosi odpowiedzialność porządkową lub dyscyplinarną.

§ 2. Karę porządkową za przewinienie mniejszej wagi stanowi upomnienie. Upomnienia udziela prezes sądu wojewódzkiego.

§ 3. Karami dyscyplinarnymi w stosunku do aplikantów są:

- 1) nagana,
- 2) nagana z ostrzeżeniem,
- 3) wydalenie z pracy.

§ 4. Do odpowiedzialności dyscyplinarnej aplikantów stosuje się odpowiednio przepis art. 84.

Art. 124. Minister Sprawiedliwości, w drodze rozporządzenia, określa szczegółowe zasady i tryb postępowania dyscyplinarnego oraz zawieszania aplikanta w czynnościach służbowych.

Art. 125. Minister Sprawiedliwości, w drodze rozporządzenia, określa szczegółowe zasady i tryb mianowania, zmiany warunków pracy oraz rozwiązywania stosunku pracy, a także szczegółowe obowiązki związane z zajmowaniem stanowiska aplikanta, organizację aplikacji sądowej, zakres egzaminu sędziowskiego, skład komisji egzaminacyjnej, sposób powoływania jej członków, wysokość ich wynagrodzenia i postępowanie komisji egzaminacyjnej.

Art. 126. § 1. Tworzy się fundusz stypendialny dla osób podejmujących studia prawnicze i zobowiązujących się do pracy w sądach.

§ 2. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Finansów, w drodze rozporządzenia, określa za-

sady i tryb tworzenia oraz wykorzystania funduszu, o którym mowa w § 1, a także wysokość i warunki przyznawania stypendiów z tego funduszu.

DZIAŁ V

Kuratorzy, komornicy, referendarze, sekretarze i inni pracownicy sądowi.

Art. 127. § 1. W sądach działają kuratorzy sądowi (kuratorzy rodzinni i kuratorzy dla dorosłych), którzy wykonują czynności o charakterze wychowawczo-resocjalizacyjnym i profilaktycznym oraz inne czynności określone w przepisach szczególnych.

§ 2. Kuratorzy sądowi pełnią swoje czynności zawodowo (kuratorzy zawodowi) albo społecznie (kuratorzy społeczni).

§ 3. Warunkiem mianowania na stanowisko kuratora zawodowego jest odbycie stażu pracy w sądzie i złożenie egzaminu. W szczególnie uzasadnionych wypadkach Minister Sprawiedliwości na wniosek prezesa sądu wojewódzkiego może zwolnić od obowiązku odbycia stażu i złożenia egzaminu.

Art. 128. § 1. W sądach rejonowych są zatrudnieni komornicy sądowi, którzy wykonują czynności egzekucyjne oraz inne czynności określone w ustawach.

§ 2. Bezpośredni nadzór nad działalnością komorników sprawuje prezes sądu rejonowego.

§ 3. Nadzór nad komornikami nie może wkraczać w dziedzinę podlegającą nadzorowi sądu według przepisów postępowania sądowego.

§ 4. Warunkiem mianowania na stanowisko komornika sądowego jest odbycie praktyki i złożenie egzaminu. Od odbycia praktyki i złożenia egzaminu są zwolnieni aplikanci sądowi, którzy złożyli egzamin sędziowski.

Art. 129. § 1. W sądach są zatrudnieni referendarze sądowi, którzy wykonują czynności administracyjne oraz czynności z zakresu nadzoru nad pracą sekretariatów sądowych, określone przez prezesa sądu.

§ 2. Na stanowisku referendarza sądowego może być zatrudniony pracownik, który ma co najmniej pięcioletnią praktykę na stanowisku sekretarza sądowego.

Art. 130. § 1. W sądach są zatrudnieni sekretarze i inni pracownicy sądowi.

§ 2. Na stanowisku sekretarza sądowego może być zatrudniony pracownik sądowy, który odbył praktykę i złożył egzamin sekretarski. Od odbycia praktyki i złożenia egzaminu są zwolnieni aplikanci sądowi, którzy złożyli egzamin sędziowski.

Art. 131. § 1. Minister Sprawiedliwości, w drodze rozporządzenia, określa:

- 1) szczególne warunki mianowania na stanowisko kuratora zawodowego, szczegółowe obowiązki i prawa oraz organizację pracy kuratorów zawodowych w sądzie, zakres egzaminu, skład komisji egzaminacyj-

nej, sposób powoływania jej członków i postępowanie komisji egzaminacyjnej.

- 2) tryb powoływania i odwoływania kuratorów społecznych oraz szczegółowy zakres ich obowiązków i praw,
- 3) szczególne warunki mianowania na stanowisko komornika, organizację praktyki, zakres egzaminu, skład komisji egzaminacyjnej, sposób powoływania jej członków i postępowanie komisji egzaminacyjnej,
- 4) szczególne warunki przyjęcia na stanowisko referendarza i sekretarza sądowego, organizację praktyki, zakres egzaminu, skład komisji egzaminacyjnej, sposób powoływania jej członków i postępowanie komisji egzaminacyjnej.

§ 2. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Pracy, Płac i Spraw Socjalnych określa wysokość wynagrodzenia członków komisji egzaminacyjnych, o których mowa w § 1.

§ 3. Minister Sprawiedliwości, w drodze rozporządzenia, może określać zasady i tryb dokonywania okresowych ocen kwalifikacyjnych kuratorów, komorników, referendarzy i sekretarzy sądowych oraz innych pracowników sądowych.

Art. 132. Minister Sprawiedliwości określa:

- 1) organizację i zakres działania sekretariatów sądowych oraz innych działów administracji sądowej, a także kategorie pracowników sądowych obowiązanych do noszenia stroju urzędowego lub oznak i warunki ich przydziału,
- 2) zasady tworzenia i organizację kancelarii komorniczych i ich system finansowo-księgowy.

Art. 133. § 1. Przy sądach mogą być ustanowieni biegli sądowi i tłumacze przysięgli.

§ 2. Minister Sprawiedliwości, w drodze rozporządzenia, określa tryb ustanawiania biegłych sądowych i tłumaczy przysięgłych, pełnienia przez nich czynności, zwalniania ich z funkcji oraz zasady i wysokość wynagrodzeń tłumaczy. W tym samym trybie Minister Sprawiedliwości może również określać zasady powoływania i działania zespołów biegłych sądowych i tłumaczy przysięgłych.

DZIAŁ VI

Rada pracownicza.

Art. 134. W sądach może działać rada pracownicza.

Art. 135. § 1. Zadaniem rady pracownicznej jest reprezentowanie wobec organów sądów interesów zawodowych i socjalnych pracowników sądowych, a także rozwijanie działalności zmierzającej do poprawy warunków bytowych, socjalnych i kulturalnych tych pracowników.

§ 2. Rada pracownicza prowadzi także działalność na rzecz doskonalenia organizacji pracy, sumiennego i rzetelnego wykonywania obowiązków pracowniczych oraz przestrzegania zasad współżycia społecznego.

Art. 136. § 1. Radę pracowniczną wybiera ogólne zebranie sędziów i innych pracowników sądu, w głosowaniu tajnym, na okres dwu lat; ogólne zebranie może odwołać członka rady pracownicznej lub całą radę przed upływem tego okresu.

§ 2. Członkami rady pracownicznej nie mogą być prezes i wiceprezesi sądu.

Art. 137. Zasady i tryb działania rady pracownicznej oraz tryb wyboru i liczbę jej członków określa statut uchwalony przez radę pracowniczną.

Art. 138. § 1. Rada pracownicza ma prawo przedstawiania prezesowi sądu opinii we wszystkich sprawach należących do zakresu jej działania.

§ 2. Prezesi sądów i Minister Sprawiedliwości są obowiązani stwarzać warunki umożliwiające radom pracowniczym realizację ich zadań, a w szczególności udzielać im niezbędnych informacji, udostępniać dokumentację dotyczącą spraw pracowniczych oraz przedstawiać w odpowiednich terminach materiały umożliwiające radzie zajęcie stanowiska.

§ 3. Prezesi sądów są obowiązani rozpatrywać wnioski rady pracownicznej oraz powiadamiać radę o sposobie ich załatwienia.

DZIAŁ VII

Ławnicy ludowi.

Rozdział 1

Wybory ławników ludowych i ich kadencja.

Art. 139. § 1. Ławnikiem może być wybrany ten, kto:

- 1) posiada obywatelstwo polskie i korzysta z pełni praw cywilnych i obywatelskich,
- 2) daje rękojmię należytego wykonywania obowiązków ławnika w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej,
- 3) jest nieskazitelnego charakteru,
- 4) ukończył 26 lat,
- 5) jest zatrudniony lub zamieszkuje w miejscu kandydowania co najmniej od roku.

§ 2. Do orzekania w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych ławnikiem powinna być wybrana osoba szczególnie obeznana z problematyką spraw pracowniczych, celami ubezpieczenia i potrzebami osób ubezpieczonych.

Art. 140. § 1. Ławnikami nie mogą być:

- 1) osoby zatrudnione w sądach powszechnych i innych sądach, państwowych biurach notarialnych oraz w prokuraturze,
- 2) osoby wchodzące w skład organów, od których orzeczenia można żądać skierowania sprawy na drogę postępowania sądowego,
- 3) funkcjonariusze Milicji Obywatelskiej oraz inne osoby zajmujące stanowiska związane ze ściganiem przestępstw,
- 4) adwokaci i aplikanci adwokaccy,
- 5) duchowni,
- 6) żołnierze w czynnej służbie wojskowej,
- 7) funkcjonariusze Służby Więziennej.

§ 2. Nie można być ławnikiem jednocześnie w więcej niż jednym sądzie.

Art. 141. § 1. Ławników do sądów wojewódzkich wybierają wojewódzkie rady narodowe, a ławników do sądów rejonowych — rady narodowe stopnia podstawowego, których obszar jest objęty właściwością sądów — w głosowaniu tajnym.

§ 2. Ławników do sądu wojewódzkiego dla więcej niż jednego województwa wybierają wszystkie wojewódzkie rady narodowe z obszaru właściwości sądu, w liczbie określonej przez prezesa sądu wojewódzkiego.

§ 3. Liczbę ławników wybieranych do poszczególnych sądów rejonowych przez rady narodowe stopnia podstawowego, działające na obszarze właściwości tych sądów, ustala prezes właściwego sądu wojewódzkiego.

Art. 142. § 1. Liczbę ławników dla wszystkich sądów działających na obszarze właściwości sądu wojewódzkiego, w tym także liczbę ławników do orzekania w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych, ustala prezes sądu wojewódzkiego; liczbę ławników do poszczególnych sądów rejonowych ustala się po zasięgnięciu opinii prezesów tych sądów.

§ 2. Prezes sądu wojewódzkiego podaje liczbę ławników do wiadomości wojewódzkiej rady narodowej.

§ 3. Minister Sprawiedliwości, w drodze rozporządzenia, określa zasady ustalania liczby ławników oraz tryb postępowania w tych sprawach i związane z tym terminy.

Art. 143. § 1. Kandydatów na ławników, w liczbie o jedną czwartą większej od ustalonej liczby ławników, zgłaszają radom narodowym organizacje polityczne, związki zawodowe, inne organizacje społeczne ludu pracującego oraz zebrania samorządu mieszkańców miast i wsi, w terminie do dnia 31 lipca ostatniego roku kadencji, według zasad, które określi Rada Państwa.

§ 2. Kandydatów na ławników do orzekania w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych zgłaszają w równej liczbie organy administracji państwowej oraz związki zawodowe.

Art. 144. § 1. Wybory ławników odbywają się najpóźniej w październiku roku kalendarzowego, w którym upływa kadencja dotychczasowych ławników.

§ 2. Przed przystąpieniem do wyborów rada narodowa powołuje zespół, który przedstawia radzie narodowej na sesji swoją opinię o zgłoszonych kandydatach.

Art. 145. § 1. Listę wybranych ławników wraz z dotyczącymi ich danymi rady narodowe, które dokonały ich wyboru, przesyłają prezesom właściwych sądów najpóźniej do końca listopada. Spośród ławników znajdujących się na tej liście rady narodowe wskazują ławników wybranych do orzekania w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych, wymieniając oddzielnie ławników spośród kandydatów zgłoszonych przez organy administracji państwowej oraz przez związki zawodowe.

§ 2. Prezes sądu wręcza ławnikom zawiadomienie o wyborze i odbiera od nich ślubowanie według roty ustalonej dla sędziów.

§ 3. Po odebraniu ślubowania prezes sądu wpisuje ławnika na listę ławników, którzy mogą być wyznaczani do orzekania, i wydaje mu legitymację.

Art. 146. § 1. Kadencja ławników sądów wojewódzkich i rejonowych trwa cztery lata kalendarzowe następujące po roku, w którym dokonano wyborów, jednak mandat ławnika wybranego dodatkowo wygasa z upływem kadencji ogółu ławników.

§ 2. Po upływie kadencji ławnik może brać udział jedynie w rozpoznawaniu sprawy rozpoczętej wcześniej z jego udziałem, do czasu jej zakończenia.

Art. 147. § 1. Mandat ławnika wygasa w razie orzeczenia prawomocnym wyrokiem pozbawienia go praw publicznych. Wygaśnięcie mandatu z tego powodu stwierdza rada narodowa, która wybrała ławnika.

§ 2. Rada narodowa, która wybrała ławnika, może go odwołać z własnej inicjatywy lub na wniosek prezesa właściwego sądu w razie:

- 1) skazania go prawomocnym wyrokiem w wypadku innym niż określony w § 1,
- 2) niewykonywania obowiązków ławnika,
- 3) zachowania godzącego w powagę sądu,
- 4) niezdolności do wykonywania obowiązków ławnika.

Art. 148. § 1. Przed upływem kadencji mandat ławnika wygasa z dniem doręczenia mu zawiadomienia prezesa sądu o skreśleniu z listy ławników wskutek zrzeczenia się mandatu z ważnych przyczyn lub odwołania ławnika przez radę narodową; mandat ławnika wygasa także w razie zniesienia sądu, ośrodka zamiejscowego lub wydziału zamiejscowego albo też zaprzestania przez sąd czynności lub odbywania stałych roków w miejscowości, w której ławnik uczestniczył w posiedzeniach sądowych.

§ 2. W czasie trwania kadencji nie powołuje się ławnika do pełnienia obowiązków w razie ujawnienia okoliczności, które nie pozwalały na jego wybór, oraz w razie wszczęcia postępowania karnego przeciwko ławnikowi, do czasu prawomocnego rozstrzygnięcia sprawy.

Art. 149. W razie zmniejszenia się w czasie trwającej kadencji liczby ławników, dokonuje się, w miarę potrzeby, uzupełnienia tej liczby w trybie przewidzianym dla wyboru ławników.

Rozdział 2

Prawa i obowiązki ławników.

Art. 150. § 1. Ławnicy wraz z sędziami realizują zadania sądów.

§ 2. W zakresie orzekania ławnicy są niezawisli i podlegają tylko ustawom.

§ 3. Ławnik nie może przewodniczyć na rozprawie i naradzie ani też wykonywać czynności sędziego poza rozprawą, chyba że ustawy stanowią inaczej.

Art. 151. § 1. Ławnik może być wyznaczony do udziału w rozprawach do 12 dni w ciągu roku; liczba tych dni może być zwiększona przez prezesa sądu tylko z ważnych przyczyn, a zwłaszcza w wypadku konieczności zakończenia rozprawy z udziałem tego ławnika.

§ 2. Do udziału w rozprawie w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych prezes sądu wyznacza jednego ławnika wybranego spośród kandydatów zgłoszonych przez organ administracji państwowej i jednego ławnika wybranego spośród kandydatów zgłoszonych przez związki zawodowe.

§ 3. Wyznaczając ławnika do udziału w rozprawie, zawiadamia się o tym jednocześnie zakład pracy zatrudniający ławnika.

Art. 152. § 1. Prezes sądu może wyznaczyć jedno lub dwóch ławników dodatkowych do rozprawy, jeżeli istnieje przypuszczenie, że będzie ona trwać czas dłuższy.

§ 2. W naradzie i głosowaniu ławnik dodatkowy bierze udział, jeżeli inny ławnik nie może uczestniczyć w składzie orzekającym.

Art. 153. § 1. Zakład pracy zatrudniający ławnika jest obowiązany zwolnić go od pracy na czas pełnienia czynności w sądzie.

§ 2. Za czas zwolnienia od pracy ławnik zachowuje prawo do pełnego wynagrodzenia oraz świadczeń wynikających ze stosunku pracy.

§ 3. Ławnicy, którzy nie pozostają w stosunku pracy, otrzymują za czas wykonywania czynności w sądzie rekompensatę na zasadach określonych w drodze rozporządzenia przez Ministra Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Finansów.

Art. 154. Ławnicy zamieszkali poza siedzibą sądu otrzymują diety oraz zwrot kosztów przejazdu i noclegu według zasad ustalonych w tym zakresie dla sędziów.

Art. 155. § 1. Należności, o których mowa w art. 153 § 3 i art. 154, przyznaje prezes właściwego sądu.

§ 2. Od decyzji prezesa sądu rejonowego przysługuje odwołanie do prezesa sądu wojewódzkiego, a gdy decyzję w pierwszej instancji wydał prezes sądu wojewódzkiego — do Ministra Sprawiedliwości.

Art. 156. § 1. Ławnicy każdego sądu wybierają ze swego grona radę ławniczą, jej przewodniczącego i zastępców.

§ 2. Do zadań rady ławniczej należy w szczególności podnoszenie poziomu pracy ławników i ich reprezentowanie oraz pobudzanie działalności wychowawczej ławników w społeczeństwie.

§ 3. Minister Sprawiedliwości, w drodze rozporządzenia, może określać szczegółowe zadania rady ławniczej oraz jej organizację i sposób działania.

DZIAŁ VIII

Przepisy szczególne, zmiany w przepisach obowiązujących oraz przepisy przejściowe i końcowe.

Art. 157. W sprawach nie uregulowanych niniejszą ustawą do sędziów i innych pracowników sądowych stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 16 września 1982 r. o pracownikach urzędów państwowych (Dz. U. Nr 31, poz. 214 i z 1984 r. Nr 35, poz. 187), a w sprawach nie uregulowanych także tą ustawą — przepisy Kodeksu pracy.

Art. 158. W ustawie z dnia 25 maja 1951 r. — Prawo o notariacie (Dz. U. z 1963 r. Nr 19, poz. 106, z 1964 r. Nr 41, poz. 278, z 1965 r. Nr 52, poz. 318, z 1974 r. Nr 50, poz. 317 i z 1982 r. Nr 31, poz. 214) art. 18 otrzymuje brzmienie:

„Art. 18. Do notariuszy stosuje się odpowiednio przepisy art. 67, 72 oraz 74—82 ustawy — Prawo o ustroju sądów powszechnych.”

Art. 159. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Pracy, Płac i Spraw Socjalnych, w drodze rozporządzenia, określa w stosunku do osób będących w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy sędziami Naczelnego Sądu Administracyjnego i okręgowych sądów pracy i ubezpieczeń społecznych zasady zaliczania do okresu pracy, od którego zależy wymiar urlopu dodatkowego przysługującego sędziom, okresów zatrudnienia w innych organach państwowych niż sąd i prokuratura.

Art. 160. § 1. W okresie sześciu miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy zostaną zwołane zgromadzenia ogólne w składzie określonym w art. 40 § 1, które dokonają czynności przewidzianych w art. 41 pkt 2 i 3.

§ 2. Do czasu powołania, zgodnie z przepisami niniejszej ustawy, zgromadzenia ogólnego, kolegium sądu wojewódzkiego oraz sądów dyscyplinarnych pełnią swe funkcje dotychczasowe zgromadzenia ogólne, kolegia administracyjne i sądy dyscyplinarne.

Art. 161. Przepisy art. 143 § 2, art. 145 § 1 zdanie drugie i art. 151 § 2 stosuje się do kandydatów na ławników i ławników wybieranych, poczynając od kadencji rozpoczynających się po wejściu ustawy w życie.

Art. 162. Ilekroć w obowiązujących przepisach jest mowa o sądzie dla nieletnich, należy przez to rozumieć sąd rodzinny.

Art. 163. § 1. Tracą moc:

- 1) Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 1964 r. Nr 6, poz. 40, z 1967 r. Nr 13, poz. 55, z 1969 r. Nr 13, poz. 98, z 1974 r. Nr 50, poz. 316, z 1975 r. Nr 16, poz. 91 i Nr 34, poz. 183, z 1982 r. Nr 16, poz. 125, Nr 19, poz. 145, Nr 31, poz. 214, Nr 35, poz. 228 oraz z 1985 r. Nr 20, poz. 85 i Nr 23, poz. 100),
- 2) ustawa z dnia 2 grudnia 1960 r. o ławnikach ludowych w sądach powszechnych (Dz. U. Nr 54, poz. 309, z 1970 r. Nr 16, poz. 136, z 1974 r. Nr 24, poz. 142 i Nr 39, poz. 231 oraz z 1975 r. Nr 16, poz. 91).

§ 2. Do czasu wydania przepisów wykonawczych przewidzianych w niniejszej ustawie pozostają w mocy dotychczasowe przepisy wykonawcze, jeżeli nie są z nią sprzeczne.

Art. 164. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 września 1985 r.

Przewodniczący Rady Państwa: *H. Jabłoński*
Sekretarz Rady Państwa: *J. Szymańek*